

Verlag excursie plantenwerkgroep Zalkerwaard 10 mei 2023

De Zalkerwaard ligt tussen de IJssel en het Zalkerbos, dichtbij het Zalkerveer dus. Het bestaat uit een droog en een nat gedeelte, het droge gedeelte ligt aan de zuidkant van het Veerpad. In 2016 is dit stuk heringericht. Dat had te maken met het Ruimte voor de Rivierproject 'zomerbedverlaging IJssel'. Door dat project werd de IJssel tussen de Molenbrug en de Eilandbrug een meter dieper gemaakt. Daardoor stroomt water bij hoge waterstanden daar sneller naar toe, wat de veiligheid ten goede komt. Maar het gevolg is ook dat stroomdalgrasland wordt aangetast omdat het kalkrijke zand dat de IJssel normaal gesproken meevoert veel minder dan voorheen bij Zalk op de oevers terecht komt. Daardoor komt er dus minder kalk in de droge graslanden terecht. En dat zou op termijn tot het verdwijnen van de kenmerkende planten kunnen leiden. Om dat te compenseren werd de Zalkerwaard heringericht en werd het Zalkerbos uitgebreid.

Een jaar of tien geleden was dit nog een landbouwperceel. Wel een bijzonder perceel, want er was veel reliëf, kleinere en grotere gekromde oeverwallen die er door de rivier zijn neergelegd. Dat wordt een 'kronkelwaard' genoemd. De teelaardelaag in de Zalkerwaard is 'reliëfvolgend' verwijderd. Daarna is door Rijkswaterstaat maaisel uit de uiterwaarden bij Cortenoever (bij Brummen) uitgelegd. Eigenlijk wilde men er maaisel uit de Vreugderijkerwaard neerleggen maar dat lukte niet snel genoeg.

Aanvullend is door inmiddels gepensioneerde medewerkers van de provincie Overijssel een aantal plantensoorten in het gebied geïntroduceerd, soorten die het in de omgeving heel moeilijk hadden en die daar dreigden te verdwijnen. In onderstaande tabel is een overzicht van deze soorten te vinden; het overzicht is samen met hen gemaakt. Het leek me goed dat ook in de Ratelaar te documenteren.

Tabel 1 Overzicht van bijzondere plantensoorten in de Zalkerwaard en hun herkomst. Soorten die beschermd¹ zijn gemarkeerd door een * voor de wetenschappelijke naam. Veel van de in de tabel vermelde soorten zijn binnen het Habitatrichtlijngebied overigens ook beschermd omdat ze kenmerkend zijn voor stroomdalgrasland²

Soort (wetenschappelijke naam)	Soort (Nederlandse naam)	Voorkomen in Zalkerwaard	Herkomst
<i>Agrostemma githago</i>	Bolderik	Verspreid, zeldzaam, enkele exemplaren	Cortenoever
* <i>Artemisia campestris</i>	Wilde averuit	Vitaal, vrij algemeen, uitbreidend	Vreugderijkerwaard
<i>Bromus racemosus subsp. racemosus</i>	Velddravis	Verspreid, zeldzaam	Cortenoever?
<i>Campanula rapunculus</i>	Rapunzelklokje	Vitaal, vrij algemeen, uitbreidend?	Cortenoever
<i>Cynodon dactylon</i>	Handjesgras	Verspreid	Niet aangevoerd.
<i>Eryngium campestre</i>	Wilde kruisdistel	Vitaal, vrij algemeen. Komt van oudsher voor, m.n. langs het Veerpad	Niet aangevoerd ³
<i>Euphorbia cyparissias</i>	Cipreswolfsmelk	Vitaal, verspreid, vrij zeldzaam	Cortenoever
<i>Galium verum</i>	Geel walstro	Vitaal, algemeen	Niet aangevoerd
<i>Helictotrichon pubescens</i>	Zachte haver	Vitaal, algemeen	Niet aangevoerd

¹ * Beschermd soort, tot 1 januari 2024 door de Wet natuurbescherming, sinds 1 januari zijn planten en dieren beschermd door het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal), één van de uitvoeringsbesluiten van de Omgevingswet. Nationaal beschermde soorten zijn vermeld in bijlage IX van het Bal, zie [wetten.nl - Regeling - Besluit activiteiten leefomgeving - BWBR0041330 \(overheid.nl\)](https://wetten.nl/-Regeling-Besluit%20activiteiten%20leefomgeving-BWBR0041330-overheid.nl)

² Zie profiel habitatype stroomdalgraslanden, H6120, [H6120 versie 1 sept 2008 \(natura2000.nl\)](https://natura2000.nl/H6120-versie-1-sept-2008)

³ Met 'niet aangevoerd' wordt bedoeld dat de soort ook al in de Zalkerwaard voorkwam voor de verspreiding van hooi uit Cortenoever. Dat neemt niet weg dat de soort ook met dit hooi kan zijn meegekomen en zodoende voor uitbreiding van de bestaande populatie heeft gezorgd

Soort (wetenschappelijke naam)	Soort (Nederlandse naam)	Voorkomen in Zalkerwaard	Herkomst
* <i>Legousia speculum-veneris</i>	Groot spiegelklokje	Zeldzaam	Cortenoever
<i>Medicago falcata</i>	Sikkelklaver	Vitaal, algemeen, komt van oudsher voor, m.n. langs het Veepad	Niet aangevoerd
<i>Orobanche purpurea</i>	Blauwe bremraap	Vitaal, zeldzaam	Spontane vestiging, waarschijnlijk 'overgewaaid' uit Vreugderijkerwaard
<i>Plantago media</i>	Ruige weegbree	Vitaal, zeldzaam	Spontane vestiging?
<i>Rumex thyrsoiflorus</i>	Geoorde zuring	Vitaal, vrij algemeen, komt van oudsher voor, m.n. langs het Veepad	Niet aangevoerd
<i>Salvia pratensis</i>	Veldsalie	Vitaal, vrij zeldzaam	Vreugderijkerwaard
<i>Scabiosa columbaria</i>	Duifkruid	Vitaal, vrij zeldzaam	Bergklooster
<i>Sedum rupestre</i>	Tripmadam	Vitaal, zeldzaam	Ingebracht van diverse restpopulaties in de IJsseldelta
<i>Sedum sexangulare</i>	Zacht vetkruid	Vitaal, vrij zeldzaam	Niet aangevoerd
<i>Thalictrum minus</i>	Kleine ruit	Vitaal, zeldzaam	Vreugderijkerwaard
<i>Thymus pulegioides</i>	Grote tijm	Vitaal, zeldzaam	Bergklooster
<i>Trisetum flavescens</i>	Goudhaver	Vitaal, algemeen, komt van oudsher voor, m.n. langs het Veepad	Niet aangevoerd
<i>Veronica austriaca</i>	Brede ereprijs	Vitaal, zeldzaam	Cortenoever
* <i>Veronica prostrata</i>	Liggende ereprijs	Vitaliteit nog onzeker, zeldzaam	Vreugderijkerwaard en Dijkstoel bij Wijhe
* <i>Veronica praecox</i>	Vroege ereprijs	Vitaal, zeldzaam	Cortenoever

Zoals de tabel goed laat zien gaat het om een groot aantal in Nederland heel bijzondere, deels dus ook beschermde plantensoorten.

De Zalkerwaard wordt door steeds meer plantenliefhebbers gevonden. Het gaat dan niet alleen om plantensoorten van 'stroomdalgraslanden' maar zeker ook om het bos zelf, wellicht een van de meest bijzondere voorbeelden van hardhoutooibos in Nederland. Een excursiedoel van formaat met andere woorden! De plantenwerkgroep gaat hier bijna jaarlijks op excursie. We hebben ook deze keer weer een mooie ronde door het grasland gemaakt en veel van de in de tabel genoemde bijzonderheden bewonderd.

Deelnemers: 6

Aantal soorten: 134

Verslag: Niels Jeurink

Foto's: Gonny Sleurink en Heleen Strickers

